

POSITION PAPER

Aan

Tweede Kamer der Staten Generaal
Vaste Kamercommissie voor Volksgezondheid Welzijn en Sport

Utrecht, 22 november 2019

Referentie

RH/ EK

Artsenfederatie KNMG

Onderwerp

Inbreng KNMG voor AO Medische ethiek 4 december 2019

Contact:

Emily Kraaijenbrink

e.kraaijenbrink@fed.knmg.nl

06-23975238

Geachte leden van de Vaste Kamercommissie VWS,

Op 4 december 2019 spreekt u met de bewindspersonen van VWS over medische ethiek. Vanuit artsenfederatie KNMG willen wij daarvoor graag de onderstaande bijdrage leveren, zodat patiënten met levenseindevraagstukken de beste mogelijke zorg en begeleiding van artsen kunnen krijgen.

Wij vragen uw aandacht voor:

- Verbreding van de aandacht naar andere mogelijkheden rond het levenseinde dan alleen euthanasie;
- Goede voorlichting aan publiek over waarde en beperkingen schriftelijk euthanasieverzoek;
- Onderzoek naar cassatie in belang der wet;
- Gesprek over euthanasie hoort thuis binnen individuele arts-patiënt relatie.

Verbreed discussie van euthanasie naar levenseinde

Euthanasie is geen gewone medische handeling, maar een laatste uitweg als er geen andere mogelijkheden meer zijn om uitzichtloos en ondraaglijk lijden van de patiënt te verlichten. Artsen zijn zich zeer bewust van het feit dat het uitvoeren van euthanasie strafbaar is als niet aan de zorgvuldigheidseisen is voldaan.

De KNMG constateert met zorg dat er een steeds grotere kloof dreigt te ontstaan tussen wat mensen verwachten van artsen op het gebied van euthanasie en datgene wat artsen bereid en in staat zijn te bieden. Ook constateert de KNMG dat in de maatschappelijke en politieke discussie over het levenseinde onevenredig veel aandacht is voor euthanasie, terwijl slechts 4% van de mensen overlijdt door euthanasie. Rond het levenseinde bestaan tal van andere mogelijkheden voor een waardige en respectvolle laatste fase van het leven. Een alternatief is bijvoorbeeld om levensverlengende behandelingen te staken en bij tekenen van lijden een palliatief beleid te voeren dat gericht is op het comfortabel houden van de patiënt. Patiënten en naasten ervaren dit vaak als een acceptabele oplossing. Het zou goed zijn als deze andere mogelijkheden ook de aandacht krijgen die ze verdienen.

- De KNMG vraagt daarom aan de minister, politieke partijen en maatschappelijke organisaties om terughoudend te zijn met voorstellen en activiteiten die het beeld kunnen versterken dat

euthanasie de enige mogelijkheid is in de laatste levensfase en dat het een opeisbaar recht zou zijn voor patiënten.

- De KNMG vraagt aan betrokken partijen om in het maatschappelijk debat over het levenseinde ook aandacht te besteden aan andere mogelijkheden voor een waardige en respectvolle laatste fase van het leven dan euthanasie.

Verbreding van aandacht ook van belang bij (na)scholing

Die aandacht voor andere mogelijkheden voor een waardige en respectvolle laatste fase van het leven dan euthanasie zou er in het bijzonder ook in de (na)scholingen op het gebied van het levenseinde moeten zijn. Deze scholing zou zich wat de KNMG betreft nooit louter moeten richten op euthanasie, maar zou zich moeten richten op het gehele scala aan vraagstukken, dilemma's en mogelijkheden rond het levenseinde. Een eenzijdige gerichtheid op euthanasie doet patiënten, artsen en de complexe realiteit rond het levenseinde tekort.

Euthanasie bij wilsonbekwame patiënt met dementie: uitzonderlijke situatie

In september dit jaar deed de rechtbank in Den Haag uitspraak in een strafzaak over euthanasie bij een patiënte met gevorderde dementie. Het strafproces en de uitspraak hebben onder artsen onrust veroorzaakt. Die onrust heeft onder meer te maken met de impact die een dergelijke strafzaak op de betrokken arts en op artsen in het algemeen heeft. Daarnaast bestaat vrees voor de gevolgen die deze uitspraak kan hebben voor de verwachtingen die burgers hebben ten aanzien van euthanasie bij gevorderde dementie. De vrees is met name dat burgers door deze uitspraak onjuiste verwachtingen over het schriftelijk euthanasieverzoek (bevestigd) krijgen, namelijk dat euthanasie bij gevorderde dementie nu veel makkelijker kan plaatsvinden. Dit is echter niet het geval: euthanasie is een strafbaar feit als niet aan alle zorgvuldigheidseisen is voldaan, en bij patiënten die wilsonbekwaam zijn door dementie wordt euthanasie alleen in uitzonderlijke situaties uitgevoerd. Daarom vinden wij ook het volgende punt van belang: voorlichting over het schriftelijk euthanasieverzoek.

Voorlichting waarde en beperkingen schriftelijk euthanasieverzoek

De KNMG constateerde eerder al dat artsen in toenemende mate druk ervaren om euthanasie uit te voeren. In de derde evaluatie van de euthanasiewet werd ook geconcludeerd dat burgers vaak te hoge verwachtingen hebben van de waarde van een schriftelijk euthanasieverzoek. Mensen verkeren vaak in de onjuiste veronderstelling dat zij met een dergelijk schriftelijk verzoek de euthanasie 'geregeld' hebben. Dat is echter niet het geval. In veel gevallen is het niet de patiënt met dementie die het lijden als ondraaglijk ervaart, maar vindt de familie de situatie moeilijk te hanteren en accepteren. Dat is begrijpelijk en invoelbaar, maar is geen reden om tot euthanasie over te gaan. Het misverstand dat met een schriftelijk euthanasieverzoek, euthanasie daadwerkelijk 'geregeld' is, leidt in de praktijk regelmatig tot spanningen tussen arts en naasten van een patiënt.

- De KNMG verzoekt u de minister te vragen om vanuit de overheid blijvend goede voorlichting te laten plaatsvinden over de waarde en beperkingen van een schriftelijk euthanasieverzoek.
- De KNMG verzoekt u de minister te vragen om ook voorlichting te geven over het belang van het tijdig met de arts in gesprek gaan over het levenseinde, in het stadium dat de patiënt nog wilsbekwaam is (advance care planning).

KNMG steunt onderzoek naar cassatie in belang der wet

Strafrechtelijke procedures in het kader van euthanasie zijn heel ingrijpend, zowel voor de betreffende individuele arts, de naasten, als voor de beroepsgroep van artsen als geheel. De KNMG ondersteunt onderzoek naar mogelijkheden om rechtstreeks cassatie in het belang der wet mogelijk te maken na oordelen van de RTE, naast de andere mogelijkheden die de euthanasiewet nu biedt. Dit kan voorkomen dat het accent te veel op individuele sanctionering van een arts komt te liggen.

Houding (huis)artsen t.o.v. euthanasie hoort thuis in gesprek tussen arts en patiënt

Onlangs werd gesuggereerd dat (huis)artsen in het openbaar zouden moeten aangeven of zij bereid zijn euthanasie uit te voeren. De KNMG vindt het belangrijk dat artsen open zijn over hun houding ten aanzien van euthanasie, en dat zij daarover desgevraagd met patiënten het gesprek aangaan. Dit onderwerp hoort volgens de KNMG echter uitdrukkelijk thuis in de individuele communicatie tussen arts en patiënt, en leent dit zich niet voor simpele en algemene uitspraken in het openbaar. Daarvoor is euthanasie te complex en te veel afhankelijk van individuele omstandigheden en factoren. Bovendien kan euthanasie anders ten onrechte worden losgekoppeld van andere onderwerpen die met het levenseinde te maken hebben.

De KNMG en andere maatschappelijke organisaties hebben de afgelopen jaren veel initiatieven ontplooid om te stimuleren dat artsen en patiënten tijdig in gesprek gaan over het levenseinde. De KNMG is verheugd dat de Tweede Kamer deze initiatieven ondersteunt. Van belang daarbij is wel dat artsen voldoende in de gelegenheid worden gesteld om dergelijke gesprekken over het levenseinde tijdig en herhaaldelijk te voeren. Het is daarbij van belang om te beseffen dat een gesprek over de dood altijd een moeilijk gesprek is en zal blijven.

De landelijke artsenfederatie KNMG behartigt de belangen van ruim 59.000 artsen en studenten geneeskunde. Wij volgen het debat dan ook op de voet. Mochten er over bovenstaande en/ of gerelateerde punten nog vragen zijn, dan horen wij dat graag. Voor meer informatie kunt u contact met ons opnemen via Emily Kraaijenbrink, Adviseur Public Affairs KNMG, telefoon 06 - 23 975 238 , of e-mail e.kraaijenbrink@fed.knmg.nl

Met vriendelijke groet,

R.A.C.L. Héman, arts M&G, bedrijfsarts, voorzitter KNMG